

บทที่ 4

คำตอบแทนในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร

ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ขออนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร จะต้องตกลงถึงคำตอบแทนหรือมูลค่าของสิทธิบัตรที่จะอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น ในการกำหนดคำตอบแทนหรือมูลค่าของสิทธิบัตรจะต้องพิจารณาถึงต้นทุนที่ กิดขึ้นจริงของสิทธิบัตรและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากสิทธิบัตรนั้น ตลอดจนองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะของผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร เป็นต้น แล้วจึงนำมากำหนดประเภทและจำนวนของคำตอบแทนซึ่งมีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของคู่สัญญา ในการเลือกใช้คำตอบแทนแต่ละประเภท จะต้องพิจารณาถึงประโยชน์และข้อจำกัดของคำตอบแทนแต่ละประเภทด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ในบทที่ 3 ได้กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาเพื่อกำหนดคำตอบแทน และส่วนประกอบของคำตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนที่ระบุไว้ในสัญญาและต้นทุนแฝง ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิต้นทุนที่ระบุไว้ในสัญญาเป็นคำตอบแทนที่จะต้องจ่ายเป็นทรัพย์สิน ซึ่งเป็นรายการค่าใช้จ่ายที่สำคัญของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ นอกจากเงื่อนไขข้อผูกมัดอื่น ๆ ที่ไม่เป็นทรัพย์สินที่มีต่อผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ หรือเป็นผลตอบแทนที่สำคัญของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ สิ่งจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดของคำตอบแทนแต่ละประเภท

คำตอบแทน หมายถึง ผลตอบแทนที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับอันเนื่องมาจากการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตน หรือหมายถึงต้นทุนที่จ่ายจริงของผู้ขออนุญาตให้ใช้สิทธิ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร โดยระบุถึงจำนวนและประเภทของคำตอบแทนไว้ในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิฉบับหนึ่ง ๆ อาจระบุประเภทของคำตอบแทนไว้เพียงประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว หรือหลายประเภทรวมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมขององค์ประกอบของสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิว่ามีบริการอื่นด้วยหรือไม่ ตลอดจนขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรและข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา

ประเภทของคำตอบแทน คำตอบแทนในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยทั่วไป อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ค่าตอบแทนจ่ายทีเดียวทั้งจำนวน (lump sum payment)
2. ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด (royalties)
3. ค่าธรรมเนียม (fees)

1. ค่าตอบแทนจ่ายทีเดียวทั้งจำนวน ค่าตอบแทนจ่ายทีเดียวทั้งจำนวนเป็นวิธีการจ่ายค่าตอบแทนโดยการกำหนดค่าตอบแทนขึ้นจำนวนหนึ่งเป็นการล่วงหน้า โดยการกะประมาณจากยอดขายหรือผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สิทธิตามสัญญาตลอดอายุของสัญญา การจ่ายค่าตอบแทนอาจจ่ายชำระทีเดียวทั้งจำนวนในวันทำสัญญา หรืออาจจ่ายชำระส่วนหนึ่งในวันทำสัญญาและจ่ายชำระส่วนที่เหลือโดยใช้วิธีการผ่อนชำระเป็นงวด ๆ ก็ได้ ค่าตอบแทนประเภทนี้มักจะใช้กับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิเกี่ยวกับความรู้วิธีการมากกว่าที่จะใช้กับสิทธิบัตรหรือเครื่องหมายการค้า

วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าตอบแทนจ่ายทีเดียวทั้งจำนวน มีดังนี้

1. เพื่อให้คุ้มกับต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้จ่ายไปแล้ว
2. เพื่อให้ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิมั่นใจว่าตนจะได้รับค่าตอบแทนสำหรับการอนุญาตให้ใช้สิทธิของตนแน่นอน ซึ่งเป็นการป้องกันความเสี่ยงของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิอีกด้วย
3. เพื่อเป็นการตอบแทนการถ่ายทอดทางเทคนิคและความรู้ วิธีการทางวิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามสัญญา
4. เพื่อเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความตั้งใจและสิทธิที่จะใช้ประโยชน์ตามสิทธิบัตรและความรู้วิธีการในสัญญานั้น

การจ่ายค่าตอบแทนโดยการจ่ายทีเดียวทั้งจำนวน จะกำหนดจำนวนมากน้อยเพียงใดและมีเงื่อนไขเกี่ยวกับวิธีการจ่ายเงินอะไรบางอย่างขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการกำหนดและจากการพิจารณาว่ามีค่าตอบแทนประเภทอื่นด้วยหรือไม่

การจ่ายค่าตอบแทนจ่ายทีเดียวทั้งจำนวน เหมาะสมสำหรับกรณีดังต่อไปนี้

1. การโอนสิทธิหรือหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องับสิทธินั้นเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว โดยผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิไม่ต้องรับผิดชอบในการให้ข้อมูลหรือบริการใด ๆ ต่อไปในอนาคต
2. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่มีเงื่อนไขหรือข้อผูกมัดใด ๆ ที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สิทธินั้นต่อไป ไม่ว่าจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงเทคนิคอันเนื่องจากการใช้สิทธินั้น

3. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถให้ประโยชน์หรือดำเนินการตามสิทธินั้น ได้ทันทีที่ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การอนุญาตให้ใช้สิทธิในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีในการผลิตซึ่งมีรายละเอียดการผลิตและข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตพร้อมที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถทำการผลิตและขายได้ทันที

4. สินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรในสัญญาไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนจนเกินไป และผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในด้านอื่น เช่น ด้านบริการทางเทคนิค หรือความช่วยเหลือทางด้านฝึกอบรม เจ้าหน้าที่จากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิอีก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับแล้วนั้นเพียงพอที่จะดำเนินการต่อไปได้

การจ่ายค่าตอบแทนที่เดียวทั้งจำนวนมีข้อเสียดังนี้

1. การจ่ายค่าตอบแทนประเภทนี้ไม่มีการค้าประกันหรือรับรองเกี่ยวกับการ ประสิทธิภาพเป็นวัตถุแห่งสัญญานั้น เพราะทั้งผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่มี ข้อผูกมัดหรือเงื่อนไขใด ๆ ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันอีกภายหลังจากการชำระเงินตามสัญญาแล้ว วิธี นี้จึงเป็นการเสี่ยงสำหรับผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ นอกจากในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมี การซื้อชิ้นส่วนประกอบหรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อทำการผลิตตามสิทธิในสัญญานั้นด้วย เพราะผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิมักจะดูแล บำรุงรักษา ซ่อมแซมหรือให้คำแนะนำปรึกษาในการ ใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น หรือในกรณีที่มีการขายชิ้นส่วนประกอบให้ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ย่อมต้องช่วยให้การดำเนินงานของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิดำเนินไปได้ เพราะตนย่อมได้รับ ประโยชน์โดยอ้อมจากการดำเนินงานของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยการขายชิ้นส่วนประกอบให้

2. การจ่ายค่าตอบแทนประเภทนี้จะเป็นการระแกว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เนื่องจากจะต้องลงทุนสูงในช่วงแรก ๆ โดยที่ยังไม่ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับอย่างแน่ชัด หรือยังไม่ได้รับผลประโยชน์ใด ๆ จากสิทธิตามสัญญานั้น

2. ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด เป็นวิธีการจ่ายค่าตอบแทนโดยกำหนดขึ้นตาม ผลประโยชน์หรือผลทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากสิทธิบัตรหรือจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ซึ่ง อาจกำหนดค่าตอบแทนประเภทนี้เป็นอัตราร้อยละของยอดขายหรือยอดขายสุทธิของสินค้า ที่ผลิตตามสิทธิบัตรนั้น หรืออาจกำหนดเป็นจำนวนเงินคงที่ต่อหนึ่งหน่วยสินค้าที่ผลิตได้หรือให้ บริการ หรือคำนวณเป็นอัตราร้อยละของกำไรสุทธิที่ได้รับ ค่าตอบแทนประเภทนี้จะคำนวณ ขึ้นภายหลังจากที่ได้รับผลประโยชน์จากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรแล้วและจ่ายชำระเป็นงวด ซึ่งระยะเวลาว่างวดหนึ่ง ๆ จะนานเท่าใดขึ้นอยู่กับข้อตกลงของคู่สัญญา นอกจากนี้อาจจะมีการ

เปลี่ยนแปลงอัตราการคิดค่าตอบแทนในงวดต่อ ๆ ไปให้ต่ำลงหรือสูงขึ้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ผลที่ได้รับหรือกำไรที่ได้จากการใช้สิทธินั้น ๆ ตลอดจนเงื่อนไขหรือข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา ที่ระบุไว้ในสัญญา ในการกำหนดค่าตอบแทนประเภทนี้จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบดังต่อไปนี้

ก. การเลือกอัตราที่ใช้ในการคำนวณ เช่น จะต้องพิจารณาผลดีผลเสีย ระหว่างการใช้จำนวนเงินต่อหน่วยการผลิตหรือการใช้อัตราร้อยละต่อมูลค่าของสินค้าในการ คำนวณค่าตอบแทน เป็นต้น

ข. การเลือกตัวฐานที่ใช้ในการคำนวณ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความสะดวกในการคำนวณและการตรวจสอบความถูกต้อง
2. ประเภทของสิทธิที่อนุญาตให้ใช้ เช่น การประดิษฐ์ กรรมวิธีหรือการ ออกแบบผลิตภัณฑ์
3. ลักษณะของผลิตภัณฑ์และลักษณะการผลิตของผลิตภัณฑ์นั้น เช่น ลักษณะ สินค้าแต่ละหน่วยเหมือนกันหรือไม่ ผลิตได้ทีละหลาย ๆ หน่วย หรือเป็นสินค้าที่ผลิตได้ทีละหน่วย
4. หลักการบัญชีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิถือปฏิบัติ เช่น วิธีการตีราคา สินค้าคงเหลือ และการบัญชีต้นทุน เป็นต้น
5. ตลาดของอุตสาหกรรมประเภทนั้น ๆ โดยพิจารณาว่าสำหรับสิทธิบัตร การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในสาขาเดียวกันหรือคล้ายกัน โดยทั่วไปที่เคยมีการ อนุญาตให้ใช้สิทธินั้นนิยมใช้ตัวใดเป็นฐานในการคำนวณค่าตอบแทน

องค์ประกอบทั้ง 2 ประการดังกล่าวจะแตกต่างกันไปในสัญญาแต่ละฉบับ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าหรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของตัวฐานที่ใช้ในการคำนวณค่าตอบแทนรายปีเป็นงวด ในการกำหนด ตัวฐานที่ใช้ในการคำนวณจะต้องระบุนัยของตัวฐานนั้น ๆ ไว้ในสัญญาให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง อันเนื่องมาจากความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่าง คู่สัญญา ประเภทของตัวฐานที่นิยมใช้ในการคำนวณค่าตอบแทนประเภทนี้ได้แก่

ก. ยอดขาย (sales) การคำนวณค่าตอบแทนรายปีเป็นงวดจากยอดขายนั้น จะคำนวณตามยอดขายสินค้าที่มีการขายไปจริง โดยไม่คำนึงว่าจะมีกำไรเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม ซึ่งการกำหนดค่าตอบแทนเป็นอัตราร้อยละต่อราคาขายสินค้านั้น รายได้ส่วนที่เหลือจึงจะเป็น ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ

ในการคำนวณค่าตอบแทนจากราคาขายจะต้องระบุว่าจะใช้ราคาขายตัวใดให้ชัดเจนไว้ในสัญญาด้วย เช่น

1. ราคาขาย (gross selling price) หมายถึงราคาปรากฏในใบกำกับสินค้า ซึ่งเป็นราคาที่ออกจากโรงงานหรือ ณ สถานที่ให้บริการ การใช้วิธีนี้จะเป็นผลเสียต่อผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ทั้งนี้เพราะราคาขายสินค้าและบริการนั้นไม่ได้เป็นผลมาจากสิทธิตามสัญญาทั้งหมด แต่ได้รวมค่าใช้จ่ายในการผลิตและค่าใช้จ่ายในการขายอยู่ในราคาขายด้วย

2. ราคาขายหักด้วยค่าใช้จ่าย (net selling price) หมายถึงราคาขายหักด้วยต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายบางรายการ รายการต่าง ๆ ซึ่งนำไปหักจากราคาขายนั้นเป็นรายการที่มีส่วนทำให้ราคาขายเพิ่มขึ้นแต่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิตามสัญญา การพิจารณาว่ารายการใดที่จะนำไปหักจากราคาขายนั้น ต้องพิจารณาสัญญาของสินค้า และวิธีปฏิบัติในการขายสินค้า การใช้วิธีนี้ในการคำนวณค่าตอบแทนก็ด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อให้ราคาขายของสินค้าที่นำไปคำนวณค่าตอบแทนมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิตามสัญญาอย่างแท้จริง เพื่อเป็นการชดเชยเปรียบของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิอื่น เนื่องจากต้องเสียค่าตอบแทนจากราคาขาย ซึ่งได้รวมรายการซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสัญญา หรือแม้ว่าจะเกี่ยวข้องกับสิทธิตามสัญญานั้นแต่ราคาขายเพิ่มขึ้นเพราะค่าใช้จ่ายของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ รายการต่าง ๆ ที่อาจหักจากราคาขายได้แก่

ก. ค่าหีบห่อ

ข. ค่าเบี้ยประกันภัย

ค. ค่าขนส่ง

ง. ค่าภาษีการค้า

จ. ค่าภาษีศุลกากร

ฉ. ส่วนลดการค้า

ช. สินค้ารับคืน

ช. ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งสินค้า ณ สถานที่ประกอบธุรกิจของลูกค้า

ฉ. ราคาของสินค้าส่วนที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากได้รวมค่าตอบแทนจากการขออนุญาตให้ใช้สิทธิ

3. ราคาตลาด (fair market price) หมายถึง ราคาที่ต้องจ่ายเพื่อซื้อสินค้านั้นหรือราคาที่ต้องจ่ายเพื่อผลิตสินค้านั้นขึ้นใหม่ (current replacement cost หรือ reproduction cost) ในกรณีใดก็ตามราคาตลาดตามความหมายข้างต้นที่จะนำมาตีราคาสินค้า

จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ด้วยคือ

ก. ราคาตลาดจะต้องไม่สูงกว่าราคาสุทธิที่อาจขายสินค้านั้นได้ (net realizable value) ซึ่งหมายถึงราคาขายของสินค้านั้นตามปกติ หักด้วยค่าใช้จ่ายในการขายและ

ข. ราคาตลาดจะต้องไม่ต่ำกว่าราคาสุทธิที่อาจขายสินค้านั้นได้ตามข้อ ก. หักด้วยจำนวนที่ประมาณว่าจะเป็นกำไรปกติ

ราคาตลาดนั้นถูกกำหนดขึ้นโดยผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก และการกำหนดราคาขายไม่สามารถควบคุมได้โดยผู้ขายสินค้าหรือผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ ซึ่งไม่ว่าผู้ขายจะขายสินค้านั้นแก่บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตนเป็นพิเศษหรือกับบุคคลทั่วไปก็ตาม จำเป็นต้องขายในราคาเดียวกัน

การกำหนดค่าตอบแทนโดยวิธีนี้ก็จะป้องกันปัญหา ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมีการขายสินค้าให้แก่บุคคลที่คุ้นเคยในราคาที่ต่ำผิดปกติและใช้ราคาขายนั้นเป็นตัวฐานในการคำนวณค่าตอบแทนด้วย จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ใช้ราคาตลาดของสินค้านั้น ในการคำนวณค่าตอบแทน

ข้อดีของการกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้อัตราขาย การกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้อัตราขายนั้นเหมาะสมสำหรับกรณีดังต่อไปนี้

1. สินค้าที่ผลิตตามสิทธิบัตรมีลักษณะและมูลค่าของแต่ละหน่วยไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องคำนวณค่าตอบแทนโดยใช้อัตราขายรวมของทุกหน่วยหรืออัตราขาย
2. ค่าตอบแทนที่คำนวณได้จะเพิ่มหรือลดตามราคาขายของสินค้า โดยไม่จำเป็นต้องปรับปรุงอัตราที่ใช้ในการคำนวณ ทำให้ไม่เป็นภาระแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในการจ่ายค่าตอบแทนเมื่อราคาสินค้าลดลง กล่าวคือ เมื่อระดับราคาโดยทั่วไปสูงขึ้น ราคาขายเพิ่มขึ้น ค่าตอบแทนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อระดับราคาโดยทั่วไปลดลง ราคาขายลดลง ค่าตอบแทนก็จะลดลงในทำนองเดียวกัน จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถแข่งขันกับคู่แข่งอื่นได้โดยไม่ต้องมีภาระเรื่องค่าตอบแทนตามสัญญา

3. ในกรณีที่สินค้าทุกชนิดหรือกรรมวิธีการผลิตทั้งหมดนั้นใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ จะไม่มีปัญหาในการรวมราคาขายของสินค้าทุกประเภทหรือใช้อัตราขายรวมในการคำนวณค่าตอบแทน เพราะในการคำนวณไม่จำเป็นต้องพิจารณามูลค่าต่อหน่วยของสินค้าที่ขายว่าแตกต่างกันหรือไม่ในกรณีที่มีสินค้าหลายชนิด

ปัญหาในการกำหนดยอดขายเพื่อใช้ในการคำนวณค่าตอบแทน การกำหนด
ค่าตอบแทนโดยใช้ราคาขายจะต้องพิจารณาถึงปัญหาดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรทำการผลิตสินค้าอื่นที่ไม่ได้
ใช้สิทธิบัตรรวมอยู่ด้วย ถ้าหากผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตั้งกิจการใหม่หรือทำการผลิตสินค้าตาม
สายผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้สิทธิตามสัญญาทั้งหมด การคำนวณค่าตอบแทนก็สามารถคำนวณจากยอด
ขายทั้งหมดได้ แต่ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ตามสัญญานั้นคล้ายกับผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นการใช้
สิทธิตามสัญญา เพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น การคำนวณค่าตอบแทนจึงควรใช้ยอดขายสินค้าเพียง
บางส่วน โดยการแยกประเภทสินค้าส่วนที่ขายเพิ่มขึ้นจากปริมาณการขายที่มีอยู่ก่อนแล้วก่อนวัน
ทำสัญญาหรือก่อนขายสินค้าที่ใช้สิทธิตามสัญญา เพื่อนำเฉพาะส่วนที่ขายเพิ่มขึ้นมาคำนวณค่า
ตอบแทน ถ้าหากไม่สามารถแยกออกได้ว่าสินค้าส่วนใดไม่ได้ใช้สิทธิบัตรดังกล่าว โดยอาจใช้
สิทธิบัตรอื่นที่แตกต่างกันออกไป ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิอาจคิดค่าตอบแทนโดยใช้ยอดขายทั้งหมด
หรือสัดส่วนสินค้าที่ผลิตได้บางส่วนโดยการกะประมาณออกไป ก่อนที่จะนำมาคิดค่าตอบแทน

2. ถ้าหากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้ขายชิ้นส่วนประกอบหรือวัตถุดิบให้แก่ผู้ได้รับ
อนุญาตให้ใช้สิทธิด้วยไม่ว่าจะขายในราคาทุนหรือราคาขายก็ตาม ในการคำนวณค่าตอบแทนจะ
ต้องนำรายการเหล่านี้ไปหักออกจากราคาขายของสินค้าก่อน

3. การใช้ราคาขายเป็นฐานในการคำนวณค่าตอบแทนนั้น ค่าตอบแทนจะเพิ่ม
สูงขึ้นตามระดับราคาโดยทั่วไป ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้ง ๆ ที่ราคาขายส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นไม่ได้
เป็นผลมาจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรทั้งหมด แต่เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของระดับราคาโดย
ทั่วไปด้วย

4. การกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้ราคาขายเป็นฐานในการคำนวณจะต้อง
พิจารณาปัญหาเรื่องเวลาของการขายประกอบด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการใช้เวลาการขายคนละ
จุดกันจะส่งผลทำให้ยอดขายสินค้าในแต่ละงวดที่ทำการคำนวณแตกต่างกันออกไปด้วย จุดที่ถือ
ว่ามีกิจกรรมการขายเกิดขึ้น ได้แก่ เวลาที่ได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า เมื่อผลิตสินค้าสำเร็จ เมื่อ
มีการส่งของ วันที่ที่ออกบิล หรือเวลาที่รับชำระเงิน ซึ่งช่วงระยะห่างตั้งแต่รับคำสั่งซื้อ
จนกระทั่งได้รับชำระเงินเป็นช่วงระยะเวลาที่ยาวมาก สำหรับการขายสินค้าบางประเภท
ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดถึงระยะ เวลาหรือจุดที่ถือเป็นการขายที่แน่นอนไว้ในสัญญา เช่น
ระบุว่ามีกิจกรรมการขายเกิดขึ้นเมื่อมีการส่งของให้ลูกค้า เป็นต้น

ข. ปริมาณการผลิต (production) เป็นการกำหนดค่าตอบแทนเป็นจำนวน

เงินต่อหน่วยสินค้าที่ผลิตได้หรือต่อหน่วยน้ำหนักผลผลิตที่ได้ โดยไม่ขึ้นอยู่กับต้นทุน ราคาขาย หรือกำไรของสินค้าที่ผลิตได้

ข้อดีของการกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้ปริมาณการผลิต การกำหนดค่าตอบแทน โดยใช้ปริมาณการผลิตนั้นเหมาะสำหรับกรณีดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่สินค้าที่ผลิตได้มีมูลค่าเท่า ๆ กันทุกหน่วย เมื่อกำหนดค่าตอบแทน เป็นจำนวนเงินต่อหน่วยเท่ากัน ย่อมสะดวกต่อการคำนวณค่าตอบแทน เพราะเมื่อทราบปริมาณ การผลิตทั้งหมดก็สามารถคำนวณค่าตอบแทนได้ทันที ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่สินค้าแต่ละหน่วยราคา ไม่เท่ากัน ถ้าหากคำนวณค่าตอบแทนโดยวิธีนี้อาจจำเป็นต้องจำแนกประเภทและราคาสินค้าแต่ละ ชนิดก่อนเพื่อนำมาคำนวณค่าตอบแทนต่อไป

2. ค่าตอบแทนจะเพิ่มลดตามปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบ วิธีนี้กับการคิดค่าตอบแทนวิธีจ่ายที่เดียวทั้งจำนวน ซึ่งจะต้องจ่ายค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งแน่นอน ไม่ว่าจะผลิตได้มากหรือน้อยก็ตามแล้วจะเห็นว่าวิธีนี้จะไม่เป็นภาระแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เพราะถ้าหากปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้มากก็ต้องจ่ายค่าตอบแทนสูง แต่ถ้าหากปริมาณการผลิตที่ ผลิตได้น้อยค่าตอบแทนที่จ่ายก็จะต่ำไปด้วย

3. ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิทำการผลิตสินค้าหลายชนิดและมีสินค้า เพียงบางชนิดเท่านั้น ที่ใช้สิทธิตามสัญญา การใช้วิธีนี้ทำให้สะดวกแก่การคำนวณค่าตอบแทน มากขึ้น เพราะการแยกปริมาณการผลิตสินค้าแต่ละชนิดจะทำได้ง่ายกว่าการแยกยอดขาย สินค้าแต่ละชนิดสำหรับกรณีที่ใช้อยอดขายคำนวณค่าตอบแทน

4. ในการคำนวณค่าตอบแทนสามารถวัดจำนวนหน่วยสินค้าที่ผลิตได้และ การคำนวณง่ายกว่า เนื่องจากข้อมูลทางปริมาณการผลิตนั้นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมักจะเปิดเผยมากกว่าข้อมูลทางการเงิน เช่น ยอดขาย ต้นทุนการผลิตหรือกำไร

5. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิไม่ต้องเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงราคาขาย ต้นทุน การผลิต การเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชี หรือกฎหมายภาษี เพราะถ้าหากราคาขายเพิ่มสูงขึ้น ตามระดับราคาโดยทั่วไป แต่ไม่ได้เป็นผลเนื่องมาจากสิทธิที่ใช้ ดังนั้นค่าตอบแทนจึงไม่ควรเพิ่ม ตามราคาขาย

ข้อเสียของการกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้ปริมาณการผลิต

1. การที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องจ่ายค่าตอบแทนตามปริมาณการผลิต

ที่ผลิตได้ ทั้งที่ยังไม่ทราบว่าสินค้าที่ผลิตได้จะจำหน่ายหมดหรือไม่ ย่อมทำให้เกิดความ
เสี่ยงในกรณีที่สินค้าที่ผลิตได้จำหน่ายไม่หมด

2. ในกรณีที่สินค้าที่ผลิตตามสิทธิบัตรแต่ละหน่วยไม่เหมือนกันหรือมูลค่าต่อหน่วย
ไม่เท่ากัน เช่น เป็นสินค้าที่ทำการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า เป็นราย ๆ ไป การที่จะคิดค่า
ตอบแทนตามปริมาณการผลิตโดยคิดค่าตอบแทนเป็นจำนวนเงินต่อหน่วยเท่า ๆ กันโดยที่ราคา
สินค้าแต่ละหน่วยไม่เท่ากัน สินค้าแต่ละหน่วยก็จะรับภาระค่าตอบแทนที่ไม่ยุติธรรม แต่ถ้าหาก
ติดตามเก็บรายละเอียดสินค้าแต่ละขนาดหรือแต่ละชนิดเพื่อนำมาคำนวณค่าตอบแทนให้แตกต่าง
กันย่อมเป็นการยุ่งยากและเสียเวลา ดังนั้นวิธีนี้จึงมักใช้กับสินค้าบางชนิดที่มีลักษณะเหมือน ๆ
กันหรือราคาต่อหน่วยเท่ากันเท่านั้น

3. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องตรวจสอบปริมาณการผลิตด้วยตนเอง เพราะ
โดยปกติแล้วข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการผลิตผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่จำเป็นต้องจัดทำเพื่อเสนอต่อ
ส่วนราชการ ซึ่งแตกต่างจากกรณียอดขาย หรือกำไรสุทธิ ซึ่งจะปรากฏอยู่ในงบการเงินที่เสนอ
ต่อทางราชการอยู่แล้ว ดังนั้นถ้าหากคำนวณค่าตอบแทนโดยใช้ปริมาณการผลิตจึงเป็นภาระแก่
ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิที่จะต้องตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับปริมาณการผลิตด้วยตนเอง

ค. กำไร (profits) เป็นการกำหนดค่าตอบแทนโดยคิดจากกำไรของผู้ได้
รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ดังนั้นจะมีการคำนวณค่าตอบแทนก็ต่อเมื่อมีการขายสินค้าและคำนวณกำไร
ออกมาแล้ว สำหรับกรณีนี้จะต้องระบุความหมายของกำไรว่าหมายถึงตัวใดไว้ในสัญญาให้ชัดเจน
เช่น กำไรขั้นต้น กำไรสุทธิก่อนภาษี หรือกำไรสุทธิหลังภาษี เป็นต้น

ข้อดีของการกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้กำไร การคำนวณค่าตอบแทนโดยใช้
กำไรไม่ว่าจะเป็นกำไรขั้นต้น กำไรสุทธิก่อนภาษี หรือกำไรสุทธิหลังภาษี ข้อมูลที่จะนำมาคำนวณ
ค่าตอบแทนจะปรากฏในงบกำไรขาดทุน ถ้าหากงวดการจ่ายค่าตอบแทนตรงกับรอบระยะเวลา
บัญชีของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ จึงย่อมสะดวกที่จะนำข้อมูลที่มีอยู่มาคำนวณค่าตอบแทนได้

ข้อเสียของการกำหนดค่าตอบแทนโดยใช้กำไร การคำนวณค่าตอบแทนโดยใช้
กำไรไม่ว่าจะเป็นกำไรขั้นต้น กำไรสุทธิก่อนภาษี หรือกำไรสุทธิหลังภาษี กำไรที่คำนวณได้ขึ้น
อยู่กับนโยบายการบัญชีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเลือกใช้ เนื่องจากหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
สำหรับเรื่องหนึ่ง ๆ สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี ซึ่งจะเลือกใช้วิธีใดก็ได้ เช่น วิธีการบัญชีเกี่ยวกับ
การตรึงราคาสินค้าคงเหลือ อาจจะใช้ราคาทุนตามเกณฑ์สินค้าที่เข้าก่อนออกก่อน (FIFO) หรือ

ตามเกณฑ์เข้าหึ่งออกก่อน (LIFO) ราคาตลาด หรือราคาทุนหรือราคาตลาดที่ต่ำกว่า วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ถาวร อาจจะใช้วิธีอัตราเร่งหรือวิธีเส้นตรงก็ได้ ซึ่งผลของการเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่แตกต่างกันสำหรับรายการเดียวกันทำให้กำไรที่คำนวณได้แตกต่างกัน หรือจำนวนกำไรจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีที่ถือปฏิบัติอยู่

เงื่อนไขในการคำนวณค่าตอบแทนประเภทจ่ายเป็นงวด ในการคำนวณค่าตอบแทนของสินค้าประเภทที่แตกต่างกัน อัตราค่าตอบแทนที่กำหนดมักจะแตกต่างกัน และในแต่ละปีค่าตอบแทนมักจะไม่เท่ากัน เช่น สินค้าบางประเภทอัตราค่าตอบแทนอาจเพิ่มสูงขึ้นในปีหลัง ๆ หรือสินค้าบางประเภทอัตราค่าตอบแทนจะลดลงในปีหลัง ๆ ก็ได้ ลักษณะเงื่อนไขของค่าตอบแทนประเภทนี้ได้แก่

1. ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวดจำนวนขั้นต่ำสุด (minimum royalties)

เป็นการกำหนดค่าตอบแทนจำนวนขั้นต่ำสุดที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องจ่ายไว้แน่นอนไม่ว่าผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะผลิตหรือขายสินค้านั้นไปแล้วหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นถ้าหากในงวดใดผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิทำการผลิตหรือขายสินค้าได้ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ ทำให้ค่าตอบแทนที่คำนวณจากปริมาณการผลิตจริง ยอดขายหรือกำไรต่ำกว่าค่าตอบแทนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจำเป็นต้องจ่ายชดเชยค่าตอบแทนให้ครบตามจำนวนขั้นต่ำสุดที่ตกลงกัน ค่าตอบแทนขั้นต่ำนี้อาจจะกำหนดเป็นจำนวนเงินสูงในปีแรกและกำหนดจำนวนเงินที่ต่ำลงในปีต่อ ๆ ไป หรือกำหนดจำนวนเงินต่ำในปีแรก ๆ และเพิ่มสูงขึ้นในปีต่อ ๆ ไปก็ได้

วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าตอบแทนโดยวิธีนี้ มีดังนี้คือ

ก. เป็นการกำหนดค่าตอบแทนขั้นต่ำของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ทั้งนี้เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิว่าจะได้รับค่าตอบแทนอย่างน้อยที่สุดก็เท่ากับจำนวนที่ได้กำหนดไว้ เพราะการกำหนดค่าตอบแทนตามปริมาณการผลิต ยอดขาย หรือกำไรนั้น ถ้าหากตัวแปรเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ลดต่ำลงเพราะความต้องการสินค้าโดยทั่ว ๆ ไปลดต่ำลง หรือการผลิตมีอุปสรรค ตลอดจนอาจมีปัญหาการจำหน่ายซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ก็จะทำให้ค่าตอบแทนที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิจะได้รับลดต่ำลงมาก จึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยการกำหนดค่าตอบแทนขั้นต่ำสุดไว้

ข. เป็นการกำหนดค่าตอบแทนขั้นต่ำไว้ล่วงหน้า โดยทำการกะประมาณจากยอดขาย ปริมาณการผลิต หรือกำไรอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับภาวะการตลาด

ค. เพื่อให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถเตรียมจัดหาเงินมาใช้จ่ายค่าตอบแทนได้ทันเวลา เพราะทราบถึงจำนวนเงินขั้นต่ำที่ตนจำเป็นต้องจ่ายล่วงหน้า

ง. เป็นการเก็บค่าตอบแทนเป็นงวด ๆ ล่วงหน้าแทนการเก็บค่าตอบแทนทีละยวทั้งจำนวน

จ. เพื่อให้จำนวนค่าตอบแทนขึ้นต่ำคุ้มกับต้นทุนในตอนเริ่มต้นก่อนการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ

2. ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวดจำนวนขั้นสูงสุด (maximum royalties) คือ การกำหนดค่าตอบแทนจำนวนสูงสุดที่จะต้องจ่ายทั้งหมดไม่ว่าในงวดใดก็ตาม การกำหนดค่าตอบแทนโดยวิธีนี้จะเป็นผลดีแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในกรณีที่ค่าตอบแทนที่คำนวณจากยอดขายที่สามารถขายได้สูงกว่าค่าตอบแทนขั้นสูงสุดที่กำหนดไว้ โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนส่วนที่เกินกว่าค่าตอบแทนขั้นสูงสุดที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการกำหนดเงื่อนไขการจ่ายค่าตอบแทนโดยวิธีนี้ก็เพื่อต้องการแบ่งเบาภาระของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ทั้งนี้เพราะการคำนวณค่าตอบแทนตามปริมาณการผลิต ยอดขาย หรือกำไรนั้น เมื่อตัวแปรเหล่านี้สูงเกินกว่าที่กะประมาณไว้ อาจจะเป็นผลมาจากความสามารถของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ หรือเนื่องมาจากตลาดขยายตัว แต่ไม่ได้เป็นผลมาจากสิทธิตามสัญญา จะทำให้ค่าตอบแทนสูงตามไปด้วย ดังนั้นค่าตอบแทนจึงไม่ควรเพิ่มตาม

3. ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวดในอัตราที่ลดลง (decreasing royalties) คือการกำหนดค่าตอบแทนตามปริมาณสินค้าที่ผลิตได้หรือขายได้ โดยถ้าหากปริมาณสินค้าที่ผลิตหรือขายในปริมาณสูงขึ้น อัตราค่าตอบแทนจะลดต่ำลง

วัตถุประสงค์ของการกำหนดเงื่อนไขการจ่ายค่าตอบแทนโดยวิธีนี้ก็เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ทั้งนี้เพราะปริมาณการผลิตหรือยอดขายสินค้าตามสิทธิบัตรอาจจะเพิ่มขึ้นไม่ใช่เนื่องมาจากสิทธิตามสัญญา แต่เป็นเพราะความพยายามของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเอง หรือเพราะภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น ค่าตอบแทนทั้งหมดจึงไม่ควรเพิ่มตามการที่คิดค่าตอบแทนต่อหน่วยหรืออัตราค่าตอบแทนลดลงในขณะที่ปริมาณการผลิตหรือยอดขายเพิ่มขึ้นเกินกว่าจำนวนที่กำหนด ค่าตอบแทนโดยรวมจะใกล้เคียงกับค่าตอบแทนที่คำนวณในอัตราเดิมและยอดขายหรือปริมาณการผลิตเดิม แต่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เพราะค่าตอบแทนต่อหน่วยหรือค่าตอบแทนต่อยอดขายสำหรับสินค้าหน่วยหลัง ๆ จะลดลง ซึ่งมีผลให้อัตราค่าใช้จ่ายต่อยอดขายหรือปริมาณการผลิตลดลงไปด้วย

3. ค่าธรรมเนียม เป็นค่าตอบแทนที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิคิดจากผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิอื่นเนื่องมาจากการให้บริการหรือความช่วยเหลือส่วนที่เกี่ยวเนื่องมาจากสิทธิตามสัญญา ซึ่งเป็นส่วนที่นอกเหนือไปจากค่าตอบแทนของสิทธิตามสัญญา เช่น การให้บริการด้านวิศวกรรม ค่าที่ปรึกษา ค่าฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นต้น ค่าตอบแทนดังกล่าวอาจจะถูกกำหนดไว้เป็นจำนวนตายตัวหรืออาจคิดตามค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการให้บริการ เช่น กำหนดค่าใช้จ่ายเป็นรายบุคคล หรือเป็นงวดระยะเวลาที่ให้บริการหรือให้ความช่วยเหลือ ค่าตอบแทนประเภทนี้ไม่รวมอยู่ในค่าตอบแทนของสิทธิตามสัญญา ไม่ว่าจะ เป็นค่าตอบแทนจ่ายทีเดียวทั้งจำนวนหรือค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวดก็ตาม แต่เป็นค่าตอบแทนที่ระบุไว้ต่างหากในสัญญาแยกจากค่าตอบแทนประเภทอื่น ๆ อาจจำแนกประเภทของค่าตอบแทนประเภทนี้ออกตามวัตถุประสงค์ของการให้บริการได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ

ก. ค่าตอบแทนสำหรับค่าบริการและความช่วยเหลือทางเทคนิค ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิตามสัญญา ซึ่งมีการให้บริการในหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น

1. ค่าตอบแทนในการฝึกอบรมบุคลากรของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ การพิจารณาว่าผู้ได้รับผิดชอบเกี่ยวกับการใช้จ่ายประเภทนี้ ต้องพิจารณาจากลักษณะและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมว่าถ้าหากเป็นการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามสัญญานั้นและทางผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตกลงที่จะดำเนินการในส่วนนี้อยู่แล้ว ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิควรเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย แต่ถ้าหากเป็นความต้องการของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิก็ควรเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายดังกล่าว ได้แก่ ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าใช้จ่ายในการสอน และค่าวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม เป็นต้น

2. ค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคที่ทางผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิจัดหามาให้ ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมีความจำเป็นต้องใช้บริการจากผู้เชี่ยวชาญของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งเกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์หรือกรรมวิธีการผลิตตามสิทธิบัตรนั้นโดยตรง ในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องระบุจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ต้องการ ค่าใช้จ่าย และระยะเวลาปฏิบัติงานของบุคคลดังกล่าว ค่าใช้จ่ายประเภทนี้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นผู้รับผิดชอบ โดยอาจคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายต่อวันหรือต่อเดือนก็ได้ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวรวมทั้งค่ารักษาพยาบาล และค่าที่พักด้วย

3. ค่าตอบแทนเนื่องจากการให้บริการทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานตามสิทธิในสัญญาของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้อาจคิดตามรายละเอียดที่ระบุเกี่ยวกับเครื่องจักร เครื่องมือหรือเอกสารหลักฐานต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้อง โดยแยกต่างหากจากข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิบัตร การให้บริการประเภทนี้ได้แก่ การติดตั้งเครื่องจักร การดูแลและบำรุงรักษา โดยคิดค่าตอบแทนตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงาน ทั้งนี้ จะพิจารณาตามลักษณะของการให้บริการด้วย

ข. ค่าตอบแทนสำหรับการให้บริการ การวางแผนและการค้นคว้าวิจัย ในกรณี ที่สินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรมีความยุ่งยากซับซ้อน อาจจำเป็นต้องมีการจัดการหรือการบริหาร จากผู้ชำนาญการ หรือที่ปรึกษาจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ เช่น การวางแผนการผลิตสินค้า เป็นต้น นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการวางแผนและค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับสินค้าและกรรมวิธี ทั้งที่มี อยู่แล้วหรือที่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ

การจ่ายค่าตอบแทนโดยใช้ประเภทค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนรวมกับค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด

ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิบางครั้งจะมีการจ่ายค่าตอบแทนโดยรวมประเภทค่าตอบแทน จ่ายที่เดียวทั้งจำนวนกับค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด โดยจำนวนค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนใน ครั้งแรกนั้นเปรียบเสมือนเป็นค่าตอบแทนขั้นต้นหรือเป็นเงินมัดจำล่วงหน้า ส่วนที่เหลือจ่ายเป็น งวด ค่าตอบแทนส่วนที่จ่ายล่วงหน้าจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสินค้าหรือ กรรมวิธีตามสิทธิบัตรนั้น ๆ ว่ายากง่ายเพียงใด หรือมีการค้นคว้าวิจัยที่ยุ่งยากซับซ้อนหรือไม่ สำหรับผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องประมาณจำนวนค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนให้คุ้มกับค่าใช้จ่าย ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาที่เกิดขึ้นและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิควิธีการผลิตและเอกสาร หลักฐานที่สำคัญ ๆ ที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิมอบให้ในครั้งแรกและค่าตอบแทนอีกส่วนหนึ่งจะจ่ายเป็น งวด ๆ ตลอดอายุสัญญา เช่น อาจจะเป็นอัตราร้อยละของยอดขายหรือกำไรที่ได้จากการ ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร เป็นต้น โดยคู่สัญญาจะต้องพิจารณาถึงสัดส่วนของจำนวนค่าตอบแทนของ ทั้งสองวิธีให้เหมาะสม โดยกำหนดขนาดของจำนวนเงินที่จ่ายที่เดียวทั้งจำนวนและกำหนดค่า ตอตอบแทนที่จ่ายเป็นงวดตามอายุสัญญาตามโครงการการผลิตที่กะประมาณไว้หรือยอดขาย ตลอดจนภาษีเงินได้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จะพิจารณาและกำหนดสัดส่วนค่าตอบแทนเป็นกรณี ๆ ไป

เปรียบเทียบค่าตอบแทนประเภทจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนและค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด

การจ่ายค่าตอบแทนทั้งสองประเภทมีข้อแตกต่างกันดังนี้

1. ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการจ่ายค่าตอบแทน การจ่ายค่าตอบแทนที่เดียวทั้ง จำนวนเป็นการจ่ายค่าตอบแทนทันทีที่ทำสัญญาหรือจ่ายชำระในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ และหลัง

จากนั้นคู่สัญญา ก็จะไม่มีการชำระ เงินหรือค่าตอบแทนใด ๆ อีก ทั้งนี้เพื่อเป็นค่าตอบแทนของสิทธิ หลักฐาน หรือข้อมูลต่าง ๆ ในเบื้องต้น แต่การจ่ายค่าตอบแทนเป็นงวดนั้นจะสัมพันธ์กับผลทาง เศรษฐกิจที่ได้รับภายหลังจากเริ่มใช้สิทธิตามสัญญาแล้ว

2. ประโยชน์ที่ได้รับของแต่ละประเภท

ในขณะที่ภาวะ เศรษฐกิจดีขึ้น การเลือกจ่ายค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนและ ค่าตอบแทนจ่ายเป็นงวด ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะได้รับประโยชน์แตกต่างกัน ดังนี้

- ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ การจ่ายค่าตอบแทนเป็นงวดตามผลประโยชน์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิย่อมมีผลทำให้ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น ในขณะที่การจ่ายค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิจะไม่ได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น แต่การจ่ายค่าตอบแทนที่เดียวทั้งจำนวนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิในแง่ที่มีความมั่นใจว่าจะได้รับค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งแน่นอน

- ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ การจ่ายค่าตอบแทนเป็นงวดตามผลประโยชน์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิย่อมมีผลทำให้ต้องจ่ายค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น ทั้งที่ผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากภาวะ เศรษฐกิจดีขึ้น แต่มิใช่เป็นผลเนื่องมาจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ในขณะที่การจ่ายค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เพราะไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเพิ่มตามผลประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น แต่วิธีนี้อาจจะเป็นวิธีที่เสี่ยงสำหรับผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจะคุ้มกับค่าตอบแทนจ่ายที่เดียวทั้งจำนวนหรือไม่

ในขณะที่ภาวะ เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะได้รับประโยชน์จากค่าตอบแทนทั้งสองประเภทดังกล่าว แตกต่างกันดังนี้

- ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ การจ่ายค่าตอบแทนเป็นงวดตามผลประโยชน์ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิย่อมมีผลทำให้ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้รับค่าตอบแทนลดลง ในขณะที่การจ่ายค่าตอบแทนที่เดียวทั้งจำนวนจะได้รับค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งแน่นอน ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงของ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิในขณะที่ภาวะ เศรษฐกิจตกต่ำ

- ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ การจ่ายค่าตอบแทนเป็นงวดจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ซึ่งจะต้องไม่เป็นภาระเรื่องค่าตอบแทน เพราะค่าตอบแทนที่คำนวณตามวิธีนี้จะลดลงตามผลประโยชน์ที่ลดลงด้วย ในขณะที่การจ่ายค่าตอบแทนที่เดียวทั้งจำนวน

ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องจ่ายค่าตอบแทนจำนวนหนึ่งแน่นอนไม่ว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากสิทธิบัตรลดลงในขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำก็ตาม

จากการตรวจสอบงบการเงินของกิจการที่มีการขออนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตร และการรับบริการความช่วยเหลือเกี่ยวกับเทคนิคการผลิต กรรมวิธีการผลิต บริการด้านวิศวกรรม และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่จากนิติบุคคลในต่างประเทศ¹ ปรากฏว่ามีการคำนวณค่าตอบแทนสำหรับการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือการให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรนั้นโดยใช้วิธีการกำหนดเป็นอัตราร้อยละของยอดขายเป็นส่วนใหญ่ คือจากการตรวจสอบงบการเงินจำนวน

25 ราย ปรากฏว่ามีการคำนวณค่าตอบแทนแตกต่างกันดังนี้

คำนวณจากอัตราร้อยละของยอดขาย	13 ราย
คำนวณจากปริมาณการผลิต	3 ราย
กำหนดค่าตอบแทนเป็นจำนวนเงินคงที่	5 ราย
กำหนดเป็นจำนวนเงินคงที่จำนวนหนึ่งร่วมกับอีกส่วนหนึ่ง	
กำหนดเป็นอัตราร้อยละของยอดขาย	4 ราย
รวม	25 ราย

การพิจารณาเรื่องภาษีเงินได้

ตามประมวลรัษฎากร กำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้ประเภทค่าสิทธิต่าง ๆ หักภาษีเงินได้ไว้ทุกคราวที่จ่ายเงิน จำนวนภาษีเงินได้ที่ถูกหัก ณ ที่จ่ายไว้ กฎหมายให้ถือเป็นเครดิตของผู้เสียภาษีในการคำนวณภาษีเงินได้ประจำปีภาษีนั้น² ในกรณีที่ผู้จ่ายเงินได้ออกค่าภาษีเงินได้ให้ ภาษีเงินได้ที่ผู้จ่ายเงินได้ออกให้จะต้องรวมเป็นเงินได้ของผู้รับเพื่อเสียภาษีด้วย ดังนั้นในการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องหักภาษีเงินได้ไว้ โดยผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถนำไปหักออกจากภาษีเงินได้ที่จะต้องเสียในปีนั้นได้ แต่ถ้าผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิออกค่าภาษีเงินได้ให้ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องนำไปรวมเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษีในปีนั้นด้วย

¹ ฝ่ายสำนักงาน ก.บ.ช. กองควบคุมบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า

² ประมวลรัษฎากรมาตรา 50(2) และมาตรา 60

ในการกำหนดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร คู่สัญญาจะต้องกำหนด เรื่องการหักภาษีเงินได้ไว้ด้วย โดยระบุว่าค่าตอบแทนที่จ่ายนั้นเป็นค่าตอบแทนสุทธิที่หักภาษีเงินได้ แล้ว หรือเป็นค่าตอบแทนก่อนหักภาษีเงินได้ ถ้าหากคิดค่าตอบแทนวิธีเดียวกันโดยใช้จำนวนหรือ อัตราเดียวกัน แต่ต่างกันที่เป็นการจ่ายค่าตอบแทนก่อนหักภาษีเงินได้และการจ่ายค่าตอบแทน หลังหักภาษีเงินได้แล้วนั้น การจ่ายค่าตอบแทนสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้แล้ว ผู้ได้รับอนุญาต ให้ใช้สิทธิจะต้องเสียค่าตอบแทนมากกว่าในกรณีที่จ่ายค่าตอบแทนก่อนหักภาษีเงินได้ ตัวอย่างเช่น จำนวนค่าตอบแทนสุทธิที่ต้องจ่ายไม่ว่าก่อนหักภาษีเงินได้หรือหลังหักภาษีเงินได้แล้วเท่ากับ 100 บาท ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องจ่ายภาษีเงินได้ให้ ก็จะทำให้ต้องจ่ายค่าตอบแทนรวม แล้วมากกว่า 100 บาท เพราะรวมภาษีเงินได้ที่เกี่ยวข้องด้วย สมมติอัตราภาษีเงินได้ 15% สำหรับกรณีนี้ค่าตอบแทนที่ต้องจ่ายจริงคือ 117.65 บาท¹ ซึ่งจะสูงกว่ากรณีการจ่ายค่าตอบแทน ก่อนหักภาษีเงินได้ในจำนวนเท่ากันคือ 100 บาทอยู่ 17.65 บาท

---

¹ ให้ค่าตอบแทนก่อนหักภาษีเงินได้เท่ากับ X บาท

ค่าตอบแทนก่อนหักภาษีเงินได้ - ภาษีเงินได้	=	ค่าตอบแทนสุทธิ
X - .15X	=	100
.85X	=	100
X	=	117.65
ค่าตอบแทนก่อนหักภาษีเงินได้	=	117.65 บาท